

INFORMACIJSKA STAZA SPOMINANJA U BORTI

Initiative
Gedenkweg
Oberwart, 2015

Ein Projekt von RE.F.U.G.I.U.S – www.refugius.at

www.gedenkweg.at

PREGLED

Vjećnica

1 Gradska Vjećnica

Informacijska staza spominanja u Borti

2 Kotarsko poglavarstvo u Borti

u spomen židovskomu stanovničtvu Borte

3 Kolodvor

u spomen žrtvam nacional-socializma

4 Bivša zgrada žendarmerije

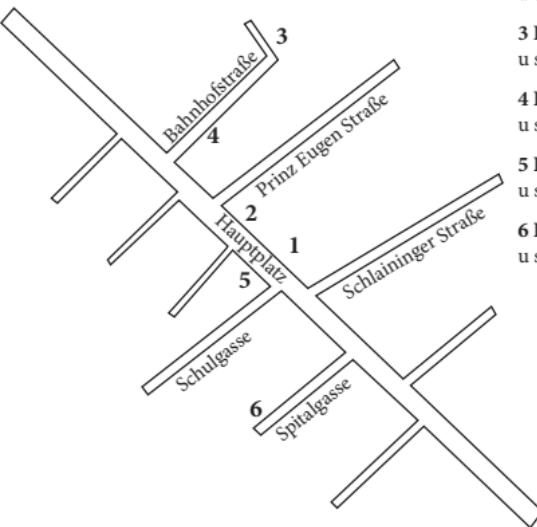
u spomen bortanskim romnijama i romom

5 Kotarski sud u Borti

u spomen žrtvam političkoga protiranja

6 Bivša bolnica

u spomen žrtvam NS-medicine

Gradska Vjećnica u Borti/Felsőbör, 1932. lj., zbirka poštanskih kartov, Alexander Mohat, Borta

Staza neka spominja na bortanske žrtve nacional-socializma. Svako mjesto predstavlja povijest različnih žrtava. Spomenute lokacije su bila i su centralna mjesta javnoga karaktera. Žrtve NS-vrimena neka budu očuvane od zaboravi na oni mjesti, kade su je mučili predstavnici NS-vlasti i kanili izbrisati znake njeve egzistencije. Pločice simboliziraju nestanak jednoga dijela bortanskoga stanovničtva. Svaka pločica stoji za negdašnje člane bortanskoga društva, ki su za NS-vrime bili isključeni. Prognanje, umaranje i zaborav stvorili su prazna nepotpunjena mjesta.

Znak inicijative je slagalica. Pojedini dijeli slagalice simboliziraju na jednu stran nestanak dijela stanovničtva, a na drugu stran, da se povijesti moremo približiti samo u izvatri. Slagalica nikada nije potpuna.

U SPOMEN ŽIDOVSKOMU STANOVNIČTVU BORTE
Kotarsko polglavarstvo u Borti/Felsőör (prijašnja trgovina Löwy)

Trgovina Benö Löwy, 1918., zbirka poštanskih kartov, Alexander Mohat, Borta

Na mjestu današnjega kotarskoga poglavarstva je prije bila trgovina obitelji Benö Löwy-ja. Prostorije su konfiscirali i pak hasnovali za preslušivanja. Prema koncu 19. stlj. je Borta imala aktivnu židovsku općinu, ku su zničili 1938. Ij. Bortanski Židovi/vke su zgubili sva prava i imanja i su bili protirani, dijelom su emigrirali, dijelom su je umorili (Shoa). Samo neki su se vrnuli, ali se židovska općina već nije mogla konstituirati.

Židovsko groblje u Borti/Felsőör, 2011.
foto: Ernst Mindler

Kotarsko poglavarstvo u Borti/Felsőör, 2015.
foto: Christian Ratz

U SPOMEN ZRTVAM NACIONALSOCIJALIZMA

Kolodvor

Kolodvor Borta/Felsőör, 1924., zbirk poštanskih kartov, Alexander Mohat, Borta

Kolodvor kot mjesto odlaska i deportacije je i simbol za prisilno minjanje okolnosti života. On stoji za isključenje iz društva, za prisilni odlazak ljudi - u emigraciju, u zatvore, u logore, u smrt. Gradjani Borte su za vrime nacionalsocijalizma isključili svoje sugradjane, ponizili je, diskriminirali i protirali je: iz rasističkih, političkih ili vjerskih uzrokov, zbog njeve seksualnosti ili kad su je smatrali „nevridnim životom“.

Spomenik za žrtve nacionalsocijalizma u Borti, 2015.
foto: Christian Ratz

Kolodvor Borta/Felsőör, 2015.
foto: Christian Ratz

U SPOMEN BORTANSKIM ROMNIJAM I ROMOM

*Bivša zgrada žendarmerije**

Romsko naselje na rubu Borte u 1920.-i ljeti, izvor: Narodna visoka škola gradiščanskih Romov

Romnije i Romi su jur pred 1938. lj. trpili od etničkoga i socijalnoga izgraničenja i rasizma, ali je vrhunac svakako bio za vreme nacionalsocijalizma u „porajmos-u“ (etnocidu). Oduzeli su im sva prava i imanje, protirali su je, deportirali i poumarali. Sve to bilo je moguće samo u koordiniranom postupanju raznih vlasti i stanovništva. Samo malo Romnijev i Romov se je po 1945. lj. moglo vrnuti u svoje dome, svi drugi nisu preživili „porajmos“.

* do tiskanja nismo mogli najti fotografiju bivše žendarmerijske stanice.
Slika kaže romsko naselje kod Borte u medjubojnom vrimenu.

Romi i Ne-Romi pri skupnom svećevanju, 1931.
izvor: Narodna visoka škola gradiščanskih Romov.

Romsko naselje na rubu Borte, 2014.
izvor: Narodna visoka škola gradiščanskih Romov.

U SPOMEN ZRTVAM POLITIČKOGA PROTIRANJA U BORTI | *Kotarski sud u Borti*

Kotarski sud u Borta/Felsőör, 1940-a ljeta, zbirka poštanskih kartov, Alexander Mohat, Borta

Na mjestu, na kom se danas opet sudi po pravni načeli, su za vrime nacionalsocijalizma pale mnoge nepravične osude. Kad su nacionalsocijalisti došli na vlast u 1938. lj. uhapsili su pred svim komunističke, socijaldemokratske i kršćanskosocijalne „protivnike“, djelomično su je i zlostavljeni, postavili pred sud i/ili je poslali u djelačke ili koncentracione logore. Odstranili su je iz svih uredov i funkcijov. Neki su se i aktivno suprotstavljali, mnoge su zato i osmrtili.

Iz Borte su tri politički protirane osobe odsudili na smrt i je ubili:

Samuel Brunner, 10.12.1942.
Alexander Heigl, 16.3.1943.
Josef Seper, 8.1.1943.

Dalnjih dvadeset ljudi iz Borte su optužili u kaznili zatvorom, devet od njih je umrlo zbog higijenskih okolnosti, glada ili zbog bolesti u koncentracioni logori Mauthausen ili Dachau.

Izvor: Widerstand und Verfolgung, 1983., 424-464

Kotarski sud Borta/Felsőör, 2015.
foto: Christian Ratz

U SPOMEN ZRTVAM NS-MEDICINE U BORTI

Bivša bolnica

Bortanska bolnica, 1938/39, ostavščina fotografijov Josef Köhlmeier,
Općinski arhiv Hard (signatura : AF 3809)

Ovde je prije stala bortanska bolnica. Nekada simbol za suvremenost i napredak, ona je za vreme nacionalsocijalizma postala mjestom poniženja i zlostavljanja ljudskoga dostojanstva: poduzeli su prisilne sterilizacije i „rasistička procjenivanja“ (uz drugo i „procjene za eutanaziju“). Tako su ljude isključili iz društva i im oduzeli sva prava a u mnogi slučali i žitak.

33 XIII 1933 141 Seite 4

Antrag auf Unfruchtbarmachung

Auf Grund der §§ 1. bis 3 des Gesetzes zur Verhütung erbkranken Nachwuchses vom 14. Juli 1933 (Reichsgesetzblatt I S. 529) beantrage ich — — der. [REDACTED] Rosa

die Unfruchtbarmachung — der. [REDACTED]

gur Sohn möghaft in:

34/1/37 — Die — Genannte lebt(en) an: Angeborener Schachseinn

Zur Glaubhaftmachung der vorliegenden Angabe beziehe ich mich — auf mein enligende(s) — amts.
Gutachten — auf

Bevor Ihre Tochter entlassen werden kann, ist es
notwendig, daß sie beim Erbgesundheitsgericht wegen eventueller
Unfruchtbarmachung beantragt wird. Im Interesse der Beschleuni-
gung des Verfahrens und somit einer Beurlaubung oder Ent-
lassung wäre es daher notwendig, daß Sie beiliegenden Zettel
unterschreiben und ehealdigst wieder an die Anstalt zurück-
senden.

Wlloj

**U inicijativi „INFORMACIJSKA STAZA SPOMINANJA U BORTI“
sudjeluju slijedeća društva i institucije:**

Verein RE.F.U.G.I.U.S
Evangelische Pfarrgemeinde A.B. Oberwart
Stadtgemeinde Oberwart
Burgenländische Forschungsgesellschaft
Burgenländische Volkshochschulen
Volkshochschule der Burgenländischen Roma
OHO – Offenes Haus Oberwart
K.B.K. – Kultur.Bildung.Kunst

Projektni tim:

Gerhard Baumgartner
Michael Hess
Horst Horvath
Andreas Lehner
Carsten Merker-Bojarra
Ursula Mindler-Steiner
Sieglinde Pfänder
Christian Ratz
Christine Teuschler
Gert Tschögl

Prevod:

Andreas Schneider (Engleski)
Gúthy László, Juhász Ildikó (Madjarski)
Roma Service (Romski)
Andreas Palatin (Hrvatski)

Otisak:

RE.F.U.G.I.U.S
Rechnitzer Flüchtlings- und Gedenkinitiative
A-7400 Oberwart, Raingasse 9b
www.refugius.at

Weitere Informationen:
www.gedenkweg.at

